

Fregattok, korvettek, sloopok a XVIII-ik században

Contributed by Huszár László³

2009. August 14. Friday 23:00

Last Updated 2012. September 07. Friday 21:47

There are no translations available

Ha valaki elmélyed a hajás történetek tanulmányozásában és elérkezik a XVIII. századhoz - amikor megjelennek ezek a típusok - úgy érzi, hogy ebben a kérdésben teljes a hiány. A szakirodalomban is csak néhány soros meghatározást találhatunk velük kapcsolatban, amelyek többnyire ellent is mondanak egymásnak. Minden további nélkül nevezzük például sloopnak egy 1710-ben épült 3 árbocos 16-20 tonnás hajást, pedig 1750 előtt 3 árbocos sloop nem volt.

A Peregrine Galley kérdés kibontakozott vita, amiben azt állítottam, hogy a hajás a sloop of war osztályba nem helyezhető el vezetett rá arra, hogy magam sem vagyok tisztában sok mindennel és elkezdtem a kérdést tanulmányozni. Megfelelő források hiányában jóformán csak az internet állt rendelkezésemre, ott is javarészt csak az angol nyelvű szövegekkel boldogultam. Mivel azonban ezek nem alkottak összefüggő egészet, hanem csak részletek voltak, úgy kellett mindent mozaikokból összerakgatni, hibákat, ellentmondásokat kiszűrni, így nagyon sok időmbe telt mire sikerült egy valamire való tanulmányt összehozni. Ebben a cikkben is éppen ezért a Royal Navy történetét fogom alapul venni. Egyébként is úgy látom, hogy az alapvető zavart mindenütt az angol terminológiában szereplő megnevezések jelentik.

A bevezető után tárgyjánknak tehát a lányegre.

Fregatt korszak.

A fregatt elnevezés eredete homályos, egy biztos, hogy francia eredetű. A XVII. században a fregatt tengeren fregattként ismertek egy 6-12 tonnás evezéssel felszerelt egy árbocos latin vitorlás kishajást. Később a francia kalózok kénytelenül, gyorsjáratú hajást neveztek fregattoknak. Nehezebbé a kérdésben a tisztán látszik az, hogy a szakirodalomban sok helyen minden keresztnél vitorlázatot, három árbocos hajást fregattnak neveznek. Van ahol még a XVII. századi galleonokat is. Ez bizony

anakronizmus, abban a korban ezt az elnevezést nem használhatták, mert mint fogalom sem létezett. Nyilvánvalóan a fregatt típusú vitorlázatot későbbi általános névhasználati elterjedése miatt van ez a gy.

A 1693-1749 A valódi fregatt korszak csak 1740 körül kezdődik, de ezen elnevezés alá tartoznak azok a korábbi, egyfedélzetes, három árbocos, kereszt vitorlázatos, 20-22-24 tonnával felszerelt cirkáló hajók is, amelyek a brit haditengerészetben 1690 körül kerültek rendszerben állásra.

Ezek a régebbi fregattok 6 fontos tonnájúak, állásuk tüzérséggel voltak ellátva, amit a felső fedélzeten hordoztak, kiegészítő tüzérséggel nem rendelkeztek. Az 1750 után épült 3 árbocos harci sloopok is ilyen méretű és formájú hajók voltak. Többnyire ez az oka annak, hogy ezeket a 20 tonnásokat még a szakirodalomban is sloopnak nevezik. Ez a megnevezés azonban hibás, hiszen ebben az időben harci sloopnak nevezett hajók csak egy vagy két árboccal voltak felszerelve.

A

20 tonnás 6.o. Fregatt 1715

24 tonnás 6.o. Fregatt 1741

A
 1748 -Később, 1748-ban a fregattok
 Ágyainak számát 28-ra, a kaliberüket pedig 9 fontosra növelték,
 a negyed fedélzetre pedig 4 db kisebb löveget helyeztek. Így
 tulajdonképpen a füzárság mennyisége nem változott, csak a
 kiegészítő tüzérság megjelenésével lett az eredeti hajás
 24-ből 28 Ágyás.

A "Guedeloupe" 28 Ágyás
 5.o. fregatt 1761

Nevezetes példája volt ennek a Lyme az
 Unicorn fregatt, amelyek 1747- 1749 között már ezen elás-rais
 szerint épültek meg. Ennek ellenére 1756-ig 24 Ágyásként voltak
 besorolva, figyelmen kívül hagyva a kiságyukat és csak 1756-ban
 kaptak 28 Ágyás megnevezést, és lettek hatodik osztályba
 tartozók.

A

A

A

A

A

A 1757-Ekkor jelentek meg a 32-36 Ágyás
 hatodik osztályú, 26 db 12 fontos és 6 vagy 10 db kisebb
 kaliberű kiegészítő tüzérsággal rendelkező fregattok.
 Angliában tulajdonképpen ezek az első hajások, amelyek az igazi
 fregatt elnevezésre méltók.

A

A "Lowestoff" 32 éves 5.o.
fregatt 1761

Â

Â

A franciák a fregattok fejlesztésében mindig az angolok előtt jártak, nem csak azért, mert Franciaország ekkortájt a hajás-technika területén megelőzte a briteket, hanem azért is, mert a sorhajók mennyiségében nem tudták felvenni velük a versenyt, ezért inkább a régi, jól bevált partizán harcmodort alkalmazták, amire a fregattok voltak a legalkalmasabbak. A britek így gyakran egyszerűen lecsapták a kezükbe került francia hajókat. A kisebb fregattok természetesen továbbra is harcrendben maradtak egészen 1787-ig.

Â

Â

Â

Â

Â

Â 1780- Az angolok által Amerikai
Revolúciónak nevezett háború alatt bukkanak fel a 36-38 éves 18
fontos fűzűrséggel a nehéz fregattok. A fűzűrség itt 28
db évesből állt, a kiegészítő fűzűrség száma 8-10 között
volt.

Â

Â

A "Minerva" 38 tónusú
fregatt 1780

Â 1791- A Francia Forradalom idején megépült
az első 40 tónusú fregatt 24 fontos főtűzcsővel, amit
továbbiak építettek.

Â 1794- A névelésben azonban nincs
megjelölés, a francia fregattok ellensúlyozására 1794-ben 3 db
korábban épült 64 tónusú, kétfedélzetes, 3 osztályú sorhajó
44 tónusú fregattot építettek. Ezek az Anson, a Magnanime és
az Indefatigable, melyek fregattként is ezen a néven szerepelnek
tovább. Angliában ennél nagyobb fregattok majd csak a későbbiek
szárad folyamán épültek.

Â
Mielőtt építünk a későbbiek tónusaira
szeretném megvilágosítani, hogy miért kell a fregatt tónuson
belül az igazi, vagy valódi fregatt kategóriát alkalmazni. A
valódi fregattok esetében és felépítésükben csak az ágyuk
számában és elhelyezésükben térnek el a kétfedélzetes
harmadik, illetve negyedik osztályú hajóktól. A lényegi
különbség az volt, hogy a fregattok alsófedélzetén nem, csak a
felsőfedélzetén voltak ágyak, ennek következtében a kisebb
fedélzeti terhelés miatt a hajófenéken nagyobb ballasztot

hordoztak, nagyobb volt a merészség is, ezért jobban megdőlhettek. Viharos tengeren, erős széljártásban nagyobb vitorlafelületet használhattak, Á-gy gyorsabbak voltak a kőtetegsoros hajóknál. Erős tüzérségük viszont lehetővé tette, hogy a nélkülük kisebb, vagy velük egyenrangú ellenfeleiket megsemmisítsék, vagy foglyul ejtsék, gyorsaságukkal pedig a sorhajók elöl kitárnak. Ezáltal teljes körű hajók kiállításuk. A korai fregattok csak egy fedélzettel rendelkeztek, ami kényesebb volt a vízszinthez, Á-gy ezekenél ez az előny még nem alakult ki.

Itt kell még megemlíteni a negyedik osztályú hajók helyzetét. Azt tudjuk, hogy a sorhajók 1-3-ik osztályba voltak sorolva, a fregattok meg az 5-6-ik osztályba. Akkor milyen hajók tartoztak a 4-ik osztályba? Erről bizony nagyon ritkán esik csak szó. A kőrdőre nem is olyan egyszerű a válasz, mert a besorolás nemzeteként változó. A briteknél a 4-ik osztályú hajók egy átmeneti típus volt a fregatt, és a sorhajók között. Kőtet fedélzettel épültek, Ágyúik száma 40-60 között változott. A tengeri átvonalak, távoli gyarmatok partvidékének védelmére, konvoj kőretre alkalmazták őket azon elképzelés alapján, hogy a fregattokkal szemben társzerveletük van, Á-gy a konvojok védelmére kisebb számban is elegendők lesznek. Mivel azonban azoknál lassóbbnak bizonyultak, a fregattok kitárhettek előlük, kijátszották őket, Á-gy társzerveletük nem érvényesíthetett. A sorhajók ellen a tüzérségük viszont kevésnek bizonyult, Á-gy nem voltak valami sikeresek. Társzervelet ezeket is fregattnak nevezik, ami szerintem nem helytelenül. Főleg az orosz flottában szerepeltek a kezdeti időkben nagyobb számmal ilyen műretű hajók, ott viszont a sorhajók 3-ik osztályba tartoztak. A franciáknál más volt a besorolás, náluk a sorhajók után a 4-ik és az 5-ik osztályba a fregattok, a 6-ik osztályba a korvettek tartoztak. A briteknél a harci sloopok nem voltak osztályba sorolva.

Á

4.o.-ú, 50 Ágyús hajó

Á

Â

Az 1719-es szabvány szerint 14 db ÂpÂ¼lt belÂ'le.
TÂ½zÂrsÂg elosztÂsa: ÂgyÂfedÂlzet 22 db 18, felsÂ fedÂlzet 22 db 9, negyed fedÂlzet 4 db, elÂbÂstya 2 db 6 fontos. Hossza 41m, befogadÂ kÂpessÂge 755 burden tun.

Ezek a hajók ekkor még jóval nagyobbak voltak a fregattoknál, de az 1756 után ÂpÂ¼lt 32-36 ÂgyÂs âžvalÂdi fregattok" mÂreteikben már megkÂzelÂtettek Âket.

Â

Â

Â

Â

A korvet korszak.

Â A korvet típusa szintÂn Franciaországban alakult ki, pÂrhuzamosan a fregattokkal. A dÂntÂ kÂlÂnbsÂg a kettÂ kÂzÂtt az volt, hogy a korvet mindvÂgig egy fedÂlzetes maradt Âs csak fÂ tÂ½zÂrsÂggel rendelkezett, kiegÂszÂtÂ tÂ½zÂrsÂggel nem. ÂgyÂinak szÂjma ÂltalÂban 20 alatt volt. Meg

merem kockáztatni azt a feltételezést, amire utalást ugyan nem találtam, hogy ez tulajdonképpen a korai idők fregattjainak fejlődésben megrekedt változata, ami azért kárvetkezett be, mert szákság volt ilyen kisebb, korlátozottabb alkalmazási célokat szolgáló hajókra is.

Angliában a korvett kialakulásának folyamata azonban nem ilyen egyszerű, itt 1830 előtt korvettek nem léteztek. Feladatukat a kisebb, 20 ágyúval felszerelt, 6-dik osztályba tartozó post ship osztály hajói, valamint a harci sloopok látták el.

Post ship osztály

A pontos fordítását nem tudom. Lehet posta hajónak, de lehet árhajónak is fordítani. Ezért inkább maradnak az eredeti angol megnevezésnél. Ezek a hajók a hatodik osztályba voltak sorolva. Hírom árbocuk, kereszt vitorlázatuk, egy fedélzetük volt, fűtőszerekük 16-20 db 6 fontos és 4 vagy 0 db kis méretű "smaller" (forgótalpas) ágyúval állt, ami kiegészítőként a szögnek nem igazán nevezhető. Az osztály 1693-tól 1742-ig állt fenn, ezen időszak alatt az ide besorolt hajók semmit sem változtak. Az osztályt 1806-ban újra létrehozták, majd végül 1817-ben végleg megszűnt. Ekkor a megmaradt hajókat a sloopok közé sorolták be. Végül 1830-ban a nagyobb sloopokból létrehozták a korvett osztályt. A post ship hajók tulajdonképpen a legkisebb fregattok voltak. A franciáknál valóságban korvett besorolást kaptak volna.

20 ágyús 6.o. fregatt 1710-ból.

Â

Â

Â

Â Ilyen hajók szerepelhettek a post ship osztályban. Konkrét kőpet, vagy makettet ezen elnevezéssel sehol nem találtam, de úgy gondolom, hogy ezzel a kőppel nem járrok messze az igazságtól. Nagy tővedés tőbb helyütt a szakirodalomban, hogy ezeket a hajókat is harci sloop elnevezéssel illetik, ami nem igaz, mert ebben az időben csak egy, illetve kőtőrbocos sloopok léteztek. Ebből a hibájából ered a Peregrine Galley helytelen besorolása is. Az NMM (National Maritime Museum) online galériájában is példaként sloop megnevezéssel szerepel az itt bemutatott hajó.

Â

Â

Â

Â

Hadrendi felőpő-tőcső:

* 1693 Csoport

14 hajó

20 x 6fontos, + 4
smaller.

1693-1695

* 1696 Csoport

4 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1696-1697

* Peregrine Galley

1 hajó

16 x 6 fontos, + 4 smaller

1700

* Squirrel Csoport

3 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1702-1704

* Purchased Csoport

3 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1706-1707

* Flamborough
Csoport

2 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1707

* Gibraltar Csoport

12 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1711-1716

* Dursley Galley

1 hajó

20 x 6 fontos

1719

* 1719 Establishment Csoport

20 hajó

20 x 6 fontos

1720-1727

* Modified Csoport

2 hajó³

20 x 6 fontos

1732

* 1733 Establishment Csoport

16 hajó³

20 x 9 fontos

1734-1742

Â

Â

Â

Â

* Banterer osztály

6 hajó

Â

1806-1807

* Laurel osztály

6 hajó

Â

1806-1812

* Hermes osztály

4 hajó

Â

1811-1816

* Cyrus osztály

16 hajó

Â

1813-1814

* Conway osztály

10 hajó³

Â

1814-1817

Sloop of war osztály (harci sloop)

Kezdetben a sloopok egy árbocos hajók voltak. Az
Elszűs meglovás sloopot 1716-ban átépítették két árbocosra, és
ketch vagy snow vitorlizatot kaptak.

Â

Â

Â

Â Â

A hajók vitorlázata a fenti rajzokon látható, az első sloop vitorlázat, a második, ketch vitorlázat, a harmadik snow vitorlázat.

A hajótest formája tőlbbnyire olyan lehetett, mint a kőpen látható hajók.

A sloop vitorlázat persze később is megmaradt és más célra felhasználásra továbbra is épültek ilyen egyirbocos hajók.

Â

A kőp egy 1730-ban épült 20 ígyős ketchsloopot íbrízol.

Â

Ezutí az íjak májr folyamatosan kőt írboccal építtek egészen 1750-ig, miután íttírték a híromírbocos sloopok építésére.

Â

Â

Â
"Atalanta" 16 ígyős sloop
1775

Â
Itt azonban egy ellentmondás jelentkezik, ami vita alapot képezett a Peregrine Galley esetében, ahol azt íllítom, hogy 1761 elítt nem építtek híromírbocos harci sloopot. Adatokat íllítam arra vonatkozóan, hogy utolsí rendszerbe íllítom írbocos sloop a Grampus és a Viper volt 1746-ban. Az utí nük ívetkezí 1763-ban a Swift volt, ez pedig májr hírom írbocot kapott. Kízben volt egy hosszabb idíszak, amikor az osztály ríszére nem építtek hajók. Ez megmagyarízza azt, hogy 1761 elítt miírt nem íllítom híromírbocos harci sloopí. Ez alapíjn írthetetlen símomra az 1750-es ívszí emlegetíse. Az alíbbi lista tanulmányozísa síjn ez nyilvánvaló í is válík. Arrí nincs adat sehó, hogy a kőtírbocosokat ítépíttek volna híromírbocosra. A hajítestek írete ezt valíszí-níleg nem indokolta.

Â

Â

Â Â

A kâ¶vetkezâ vâjltozâs a hajâosztâilyban
1779-ban t¶rtânt, amikor visszatârték a kâotâjrbocos megoldâshoz,
âs az eztâjn rendszerbe âjllâ-tâjsra kerâ¼lâ'k t¶bbsâgâot mâjr
brigg vitorlâizattal lâjttâk el. A nevâ¼k pedig brigg-slopp lett.

Vâgâ¼l 1830-ban a Royal Navy is âjttârt a
korvett elnevezâsre âs ekkor a sloop of war elnevezâs megsânt. A
sloop, mint egyâjrbocos vitorlâizat tâ-pus termâszetesen tovâbb
lâtezett.

Hadrendi felâpâ-tâs 1704-1763 kâ¶zâ¶tt:

Â

Swift Csoport - 3 hajâ³

1704

Drake osztâily - 3 hajâ³

1741

* Swift

1704 - 1719

* Drake

1741 - 1742.

* Ferret

1704 - 1706

* Hawk

1741 - 1747

* Weazle

1704 - 1712

* Swift

1741 - 1756

Jamaica Csoport - 4 hajó³

1709

Wolf osztály - 3 hajó³

1742 - 1743

* Jamaica

1709-1715

* Wolf

1742 - 1748

* Trial

1709 - 1719

* Otter

1742 - 1763

* Ferret

1711 - 1718

* Drake

1743 - 1744

* Shark

1711 - 1722

Baltimore osztály - 3 hajó

1742

Hazard Csoport - 2 hajó

1711

* Baltimore

1742 - 1762

* Hazard

1711 - 1714

* Saltash

1742 - 1746

* Happy

1711 - 1725

* Drake

1743 - 1748

Trial - 1 hajó³

1719 - 1731

Merlin osztály - 21 hajó³

1744

Bonetta Csoport - 2 hajó³

1721

* Merlin

1744 - 1748

* Bonetta

1721 - 1731

* Swallow

1744 - 1744

* Ferre

1721 - 1731

* Speedwell

1744 - 1750

Otter Csoport - 2 hajó³

1721

* Falcon

1744 - 1770

* Otter

1721 - 1742

* Hazard

1744 - 1749

* Swift

1721 - 1741

* Lizard

1744 - 1748

Cruizer Csoport -
4 hajó³

1721

* Hinchingbrooke

1745 - 1746

* Cruizer

1721 - 1732

* Tavistock

1745 - 1763

* Weazle

1721 - 1732

* Hound

1745 - 1773

* Hawk

1721 - 1739

* Hornet

1745 - 1770

* Spy

1721 - 1731

* Raven

1745 - 1763

Shark Csoport - 2 hajó³

1723

* Swan

1745 - 1763

* Shark

1723 -1732

* Badger

1745 - 1762

* Happy

1725 - 1735

* Falcon

1745 - 1759

Spence - 1 hajózási

1723 - 1730

* Scorpion

1746 - 1762

Drake osztály -

2 hajó

1729

* Swallow

1745 - 1769

* Drake

1729 - 1740

* Kingfisher

1745 - 1763

* Spence

1729 - 1749

* Dispatch

1745 - 1773

Grampus - 1
hajó

1731 - 1742

* Viper

1746 - 1762

Wolf - 1 hajó

1731 - 1741

* Grampus

1746 - 1780

Bonetta osztály
- 8 hajó

1732

* Saltash

1745 - 1773

* Shark

1732 - 1755

Hind oszt ly - 4 haj ³

1744

* Bonetta

1732 - 1744

* HMS Hind

1744 - 1747

* Fly

1732 - 1751

* HMS Vulture

1744 - 1761

* Spy

1732 - 1745

* HMS Jamaica

1744 - 1770

* Saltash

1732 - 1741

* HMS Trial

1744 - 1776

* Cruizer

1732 - 1745

Swift osztály - 2 hajó³

1763

* Hound

1732 - 1745

* HMS Swift

1763

* Trial

1732 - 1741

* Vulture

1763

Peregrine Galley:

Itt szeretném még tisztázni azt a problematikát, amit a hajó építéséről szóló cikkhez fűztem hozzá. Szóval, ahol elkezdtem boncolgatni. Ez az, ami tulajdonképpen a cikk megírására inspirált. Ott az áll, hogy a hajó a tengeri hadseregnek és a felépítése alapján nem tartozhatott a sloop of war kategória alá.

Valóban nem.

A hajók története a következők:

-

1700: Peregrine Galley néven a post ship osztály tagja

-

1714-1716: Ártó-pók-jacht, a neve Carolina.

-

1733: Ártó-pók, a neve Royal Carolina

-

1749: Ártó-pók, a neve Peregrine Galley

-

1761: Elsőlyed

Â Â

A hajók 1714-ig a post ship osztályba tartozott.

Arról nem találtam semmit, hogy miután megszünt királyi jacht lenni, hova került, de a harci sloopok közül nem, mert azokról teljes név szerinti kimutatás van, amit itt a kérdéses időszakban teljes egészében bemutattam. Nem kerülhetett vissza a post ship osztályba, mert az 1742-ben megszünt.

Â

A cikkben szereplő 'sloop of war' megnevezés tehát hibás. Az építési tervrajz szerint a 22-es fregatt, 5-ik o. fregatt megnevezés lenne a helyével. Valószínűleg, hogy ezen hajók feladatában tevékenykedett, valamelyik fregatt osztályban.

Â

Â

Â

Â

Â

Â

Â Nagy hasonlóságot mutat a kőpen írt 1734-ben épített 22-es fregattal, ez tovább valószínűsíti a feltevést, hogy elsősorban tevékenykedett valamelyik fregatt osztályban szolgált.

Â

Â

Â

Â BÃ-zom abban, hogy cikkemmel sikerÃ¼lt nÃ©mikÃ©ppen rendszert teremtenem a XVIII-ik századi hajó tÃ©pusok sokfÃ©lesÃ©gÃ©ben. Az Ã-rÃ©isom kÃ¶zel sem teljes, mert a haditengerÃ©szeteken kÃ¼vÃ¼l ezeknek a hajóknak a megfelelÅ'i ott voltak a kereskedelmi tengerÃ©szetek hajóparkjaiban is.

Â TermÃ©szetesen nem pontosan olyan alakban Ã©s formÃ©ban, ahogy itt bemutattam. Mivel ez a terÃ¼let azonban kÃ¶zel sem tart akkora Ã©rdeklÅ'dÃ©sre számot, mint a hadihajókÃ©, most ezzel nem kÃ¼vÃ¼ntam foglalkozni.

Â

Hajóásmester